

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΤΑ ΣΥΜΑΪΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΑΘΗΝΑΙ
1972

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Η ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΣΥΜΗΣ «Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ»

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ

Ἐνάμεσα στὰ Σωματεῖα, πού ιδρύθηκαν καὶ λειτουργοῦσαν στὴ Σύμη, στὰ δίσεκτα χρόνια τῆς δουλείας, συγκαταλέγεται καὶ ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης «Ὁ Χρυσόστομος». Τὸ καθένα ἀπὸ τὰ σωματεῖα αὐτά, ὁ Σύλλογος Ἑρασιτεχνῶν Σύμης «Ὁ Σοφοκλῆς», τὸ Ἀναγνωστήριο «Ἡ Αἴγλη», ὁ Λαϊκὸς Σύλλογος «Ὁ Νιρεὺς», γιὰ νὰ περιορισθῶ στὰ σπουδαιότερα, ἔχει τὴν ἱστορία του, ἱστορία γεμάτη δράση καὶ ἐθνικὴ προσφορά σὲ χρόνια δύσκολα γιὰ τὸ Γένος μας καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὰ νησιά τοῦ δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος.

Ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης «Ὁ Χρυσόστομος» ἢ ἀπλῶς «Ἡ Φιλόπτωχος», ὅπως ἔχει ἐπικρατήσει νὰ τὴν ἀποκαλοῦν οἱ συμπατριῶτες μας ἀναγνωρίζοντας τὴ μεγάλη τῆς φιλανθρωπικὴ δράση καὶ προσφορά γιὰ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντες, βάδισε πλάι στὰ ἄλλα μας σωματεῖα τὸ δρόμο τοῦ ἐθνικοῦ καθήκοντος, χωρὶς ὅμως νὰ πάψῃ ποτὲ νὰ ἐκπληρώνῃ καὶ τὸν πρωταρχικὸ σκοπὸ τῆς ἰδρύσεώς της. Καὶ ὁ κύριος αὐτὸς σκοπὸς της δὲν ἦταν ἄλλος παρὰ ἡ πραγμάτωση τῆς νέας στὸν κόσμον ἐντολῆς τοῦ Θεοανθρώπου γιὰ ἀγάπη καὶ κλωσύνη πρὸς τὸν ἀναξιοπαθοῦντα συνάνθρωπο, γιὰ συμπόνια καὶ συμπαράσταση στὸ δοκιμαζόμενον ἀδελφὸ καὶ γενικὰ ἡ ἔμπρακτὴ ἀπάντηση στὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου: Γίνεσθε οἰκτίρμονες καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Μὲ ἄλλες λέξεις, ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Σύμης «Ὁ Χρυσόστομος» ξεπέρασε τὰ ὅρια ἐνὸς ἀπλοῦ σωματείου καὶ ἔγινε ὄργανο τοῦ Ἀναμορφωτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦ γεμάτου ἀγάπῃ Χριστοῦ. Παράλληλα ὅμως ἔγινε σκέπη καὶ προστασία γιὰ τοὺς δοκιμαζόμενους ἀπὸ τοὺς ξένους δυνάστες συμπατριῶτες μας, μέσο γιὰ νὰ διατηρηθῇ ἀκμαῖο τὸ ἐθνικὸ φρόνημα στὶς

ψυχές τῶν ὑποδοῦλων προγόνων μας. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἀκριβῶς ἔκρινα πῶς τὸ ὠραῖο, ὑψηλὸ καὶ γενναῖο ἔργο, ποὺ ἔχει ἐπιτελέσει ἡ Φιλόπτωχος Σύμης, ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ εὐρύτερα γνωστὸ. Αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἐπιδιώκει ἡ παρούσα μελέτη μου.

Ἡ ἱστορία καὶ ἡ δράση τῆς Φιλοπτώχου χωρίζεται σὲ τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη ἀρχίζει μετὰ τὴν ἴδρυσή της τὸ ἔτος 1909 καὶ τελειώνει τὸ 1911, ὅταν τὸν Τοῦρκο δυνάστη διαδέχθηκε ὁ Ἴταλὸς κατακτητῆς. Ἡ δευτέρα ἀρχίζει, ὅταν στὰ 1917-1918 ἡ δυστυχία στὸ νησί εἶχε φθάσει, λόγω τῆς γρίπης καὶ τοῦ συνεχιζόμενου Α' Παγκοσμίου Πολέμου, σὲ σημεῖο τραγικὸ, ὥστε νὰ ἀνησυχῇ ἀκόμη καὶ ὁ Ἴταλὸς κυρίαρχος, καὶ κλείνει μετὰ τὴν διάλυση στὰ νησιά μας ὄλων τῶν Ὄργανώσεων, ἀκόμη καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν, ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ φασιστικὴ διοίκηση, ποὺ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τὴν ἐκπροσωπεῖ καὶ τὴν κατευθύνει ὁ φοβερὸς De Vecchi, ὁ ἕνας ἀπὸ τὴ φασιστικὴ τετραρχία. Ἡ δὲ τρίτη ἀρχίζει μετὰ τὴν ἀνασύστασή της τὸ 1944, ὅταν τὸ νησί μας, μετὰ τὴ συμβολὴ καὶ τῶν συμπατριωτῶν μας, ὕστερα ἀπὸ τεράστιες ὑλικὲς θυσίες τῶν κατοίκων του, εἶχε τὸ μεγάλο προνόμιο νὰ εἶναι τὸ πρῶτο, ποὺ δέχθηκε τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς "Ἕλληνες καὶ Ἄγγλους καταδρομεῖς (κομάντος) καὶ ἐπὶ πλεόν τῇ μεγάλῃ τιμῇ νὰ ὑπογραφῇ σ' αὐτὸ ἡ παράδοση τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων.

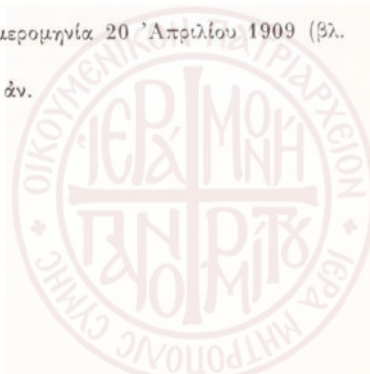
Τὸ ὑλικὸ γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ μελετήματός μου αὐτοῦ μοῦ τὸ παρέχει τὸ «Βιβλίον Πρακτικῶν τῆς Φιλοπτώχου», ἡ ἔφημερίδα «Ἐλπίς» καὶ ἄλλα ἐπίσημα ἔγγραφα.

Ἱστορικὸ τῆς ἱδρύσεως Πρῶτη περίοδος δράσεως (1909 - 1911)

Στις 20 Ἀπριλίου τοῦ 1909 συγκεντρώθηκαν στὴν Πετρίδειο Σχολὴ «πεντήκοντα πολῖται Συμαῖοι πρὸς σύστασιν Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος σκοπὸν ἐχοῦσης τὴν δι' εἰδικῶν πόρων περίθαλψιν τῶν πραγματικῆν ἀνάγκην [ἐχόντων] καὶ ἐν τελείᾳ ἀνεχεῖα εὐρισκομένων ἀσθενῶν καὶ ἀναπήρων»¹. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ πρῶτος πολίτης καὶ ἀνώτατος ἀξιωματοῦχος τῆς Κοινότητός μας, ὁ Δήμαρχος Νικόλαος Μαυρίκιος, ποὺ «αὐτοδικαίως» προεδρεῖ καὶ παίρνει πρῶτος τὸ λόγο. Καὶ στὴν ὁμιλία του αὐτὴ ἀνέπτυξε «τὸν μέγαν καὶ κοινωφελῆ σκοπὸν ἱδρύσεως τοιαύτης Ἀδελφότητος, κατόπιν τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀμέσως δεκτὴ ὁμοφώνως ἡ σύστασις της ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Ὁ Χρυσόστομος»².

1. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἱδρυτικὸ Πρακτικὸ μετὰ ἡμερομηνία 20 Ἀπριλίου 1909 (βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν τῆς Ἀδελφότητος, σ. 1).

2. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἱδρυτικὸ Πρακτικὸ, ἐνθ. ἀν.

Κατὰ τὴν ἴδια συγκέντρωση γίνεται ἡ ἐκλογή τοῦ πρώτου Συμβουλίου. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δώδεκα ἐπίλεκτα μέλη τῆς τότε συμαϊκῆς κοινωνίας. Παραδίδω τὰ ὀνόματά τους στὴν ἱστορία: Πρόεδρος Ἀγ. Ἰ. Διακογιάννης, Ἀντιπρόεδρος Ν. Κατριός, Ταμίας Ν. Μ. Βογιατζῆς, Γραμματεὺς Φ. Κλαδάκης καὶ Σύμβουλοι Μιχ. Βενιαμίν, Πέτρος Ν. Κλαδάκης, Ἰω. Ν. Διακογιάννης, Παναγ. Πετρίδης, Ἀγ. Ἰ. Ἀγαπητίδης, Γεώργ. Ἐλ. Γεωργᾶς, Νικήτας Καλαφατᾶς καὶ Γεώργ. Δ. Καμψόπουλος.

Πρῶτο μέλημα τοῦ νεοεκλεγέντος Συμβουλίου, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν πρώτη του Πράξη τῆς 26ης Ἀπριλίου 1909, εἶναι ἡ σύνταξη κανονισμοῦ λειτουργίας τῆς Ἀδελφότητος. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, ὅπως σημειώνεται στὴν ἴδια Πράξη, «ἐνεκρίθη, ὅπως ζητηθῶσι τοιοῦτοι [κανονισμοὶ] ἄλλων παρομοίων σωματείων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων συνταχθῆ ὁ κατάλληλος κανονισμός, τοῦ ὁποῦ θὰ ζητηθῆ ἐπικύρωσις παρὰ τοῦ Δημογεροντικοῦ Συμβουλίου, κατόπιν δὲ ἐκτυπωθῆ πρὸς διανομήν».

Καὶ συντάσσεται πράγματι τὸ Καταστατικὸ καὶ ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο μὲ τὴν ἐνδειξη: «Τὸ ἀνωτέρω Καταστατικὸν ἐκ 38 ἄρθρων, ὑποβληθὲν ἐν Συνεδρίᾳ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, ἀνεγνώσθη καὶ ἐγκριθὲν ἐπικυροῦται. Ἐν Σύμῃ τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1909. Οἱ Δημογέροντες: Ἰ. Ἀγγελόπουλος καὶ Ν. Κατριός. Ὁ Γραμματεὺς: Δημ. Χαβιαρᾶς». Τὸν ἴδιον χρόνον τυπώνεται στὸ τυπογραφεῖο τῆς Σμύρνης «ὁ Τύπος» μὲ τὸν τίτλο: «Κανονισμός τῆς ἐν Σύμῃ Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος ὁ Χρυσόστομος»¹.

Παράλληλα, τὸ πρῶτο αὐτὸ Συμβούλιο τῆς Φιλοπτώχου ἐπιχειρεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ἐξασφάλισεως πόρων, παγίων καὶ μὴ, ποὺ θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολή του. Εὐτυχῶς ὑπάρχει ἀμέριστη ἡ ἠθικὴ συμπαράστασις τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς. Ἀπόδειξις, πὼς ὁ Δήμαρχος, συγχαίροντας αὐτούς, ποὺ εἶχαν ἀποτελέσει τὸ πρῶτο Συμβούλιο τῆς Φιλοπτώχου, «ἠγυχήθη ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος τοῖς μέλεσι τοῦ Συμβουλίου πᾶσαν προθυμίαν καὶ εὐβουλίαν πρὸς ταχεῖαν πρόοδον τοῦ Σωματείου»². Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Προέδρου τῆς Φιλοπτώχου, Ἀγαπητοῦ Διακογιάννη, ἐπειδὴ δείχνει τὴν πίστη τῇ δικῇ του καὶ τῶν συνεργατῶν του στὸ θεάρεστο ἔργο ποὺ ἀνέλαβαν. Τὴν παραθέτω: «Ἄν καὶ τὸ ἀναληφθὲν ἔργον εἶναι βαρὺ

1. Ἀντίτυπο τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ ἔστειλε στὸν Πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς Συμαϊκῶν Ἐκδόσεων κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ ὁ γυμνασιάρχης τοῦ Πανορμιτείου Γυμνασίου κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΧΑΒΙΑΡΑΣ. Προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ πάππου του, ἀείμνηστου μεσαιωνολόγου καὶ μελετητῆ τῆς ἱστορίας τοῦ νησιοῦ μας ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΧΑΒΙΑΡΑ. Ἀπὸ τὸ Καταστατικὸ αὐτὸ προέρχονται ὅσα ἀποσπάσματα παρεμβάλλονται στὸ κείμενο τῆς μελέτης μου αὐτῆς. Μὲ τὴν εὐκαιρία θεωρῶ χρεὸς νὰ ἐκφράσω τίς θερμὲς μου εὐχαριστίες στὸν κ. ΑΛΕΞ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ γιὰ τίς ἐποικοδομητικὰς του ὑποδείξεις καὶ γενικὰ γιὰ τὴν πολύτιμη συμβολή του στὴν ἀρτιώτερη παρουσίασις τῆς μελέτης μου αὐτῆς.

2. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, Πράξις Α' τῆς 26ης Ἀπριλίου 1909.

καὶ μέγα, τὸ Συμβούλιον ὁμῶς, στηριζόμενον εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ὑποστήριξιν ἐκ μέρους πάσης τῆς συμαϊκῆς κοινωνίας, ἀναλαμβάνει μετὰ θάρρους χάριν τοῦ μεγάλου σκοποῦ τὸ δυσχερὲς ἔργον, εἰς ὃ ἐλπίζει σὺν Θεῷ νὰ ἀναδείξῃ εἰς πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν»¹.

Ὅμως γιὰ καλύτερο κατατοπισμὸ τῶν ἀναγνωστῶν μου, σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο ποῦ ἀντιμετωπίσθηκε τὸ θέμα τῆς ἐξευρέσεως τῶν οἰκονομικῶν πόρων, ποῦ θὰ ἐπέτρεπαν στὴ Φιλόπτωχο νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ τῆς, «τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἀνακούφισιν καὶ περιθάλψιν τῶν ἐνδεῶν, ἀπὸρων καὶ ἀσθενῶν καὶ δι' οἰουσδήποτε λόγους πασχόντων Συμαίων»², παραθέτω εὐθύς ἀμέσως τὸ ἄρθρον 22 τοῦ Καταστατικοῦ.

Ἄρθρον 22ον

Πόροι τῆς Ἀδελφότητος εἶναι, τακτικὸι μὲν:

α') Αἱ ἐτήσιαι συνδρομαὶ τῶν μελῶν ἐξ ἐνὸς μετζητίου, προκαταβαλλόμεναι ἅμα τῇ ἐγγραφῇ.

β') Αἱ συνδρομαὶ τῶν καταστημάτων, εἰσπραττόμεναι κατὰ μῆνα ἢ καθ' ἑβδομάδα, καθ' ὃν τρόπον ἐγκρίνει τὸ Προεδρεῖον.

γ') Αἱ εἰσφοραὶ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις, ἐγκρίσει τῆς Δημογεροντίας, περιφερομένων τακτικῶς κατὰ Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν εἰδικῶν κυτίων τῆς Ἀδελφότητος, ἐπιμελεία τῶν Ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας. Τὸ κυτίον τοῦτο θὰ ἀνοίγεται κατὰ Κυριακὴν εἴτε κατὰ μῆνα, ἐνώπιον δύο τοῦλάχιστον Ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας. Ἀφοῦ δὲ ἐξακριβωθῇ τὸ περιεχόμενον, θὰ σημειῶται ἐν εἰδικῷ βιβλιαρίῳ καὶ θὰ παραδίδηται εἰς τὸν Ταμίαν τῆς Ἀδελφότητος, ὅστις θὰ ὑπογράψῃ ἐν τῷ ρηθέντι βιβλιαρίῳ, ὅπερ θέλει τηρεῖ ἢ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐκκλησίας. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν δὲ ἡμερομηνίαν ὁ Ταμίαις θέλει ἐγγράφει τὴν εἰσπραξιν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ.

δ') Αἱ εἰσφοραὶ κυτίων τῶν εἰς κεντρικὰ μέρη σταθερῶς ἀνηρημένων. Τὰ κυτία ταῦτα ἀνοίγονται ἅπαξ κατὰ μῆνα ἐνώπιον τοῦ Προέδρου, τοῦ Ταμίον καὶ τοῦ Γραμματέως, γίνεται δὲ πάραντα καὶ ἡ καταχώρησις τοῦ περιεχομένου αὐτῶν.

ε') Αἱ εἰσφοραὶ κυτίων, ὅπερ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος θέλει περιφέρεισθαι ἀνὰ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ καφενεῖα καὶ ὅπερ θὰ ἀνοίγηται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περιφορᾶς, ἐνώπιον ἐπίσης τοῦ Προέδρου, τοῦ Ταμίον καὶ τοῦ Γραμματέως. Ἐνώπιον τῶν ὁποίων θὰ ἐκτελεῖται καὶ ἡ καταχώρησις τοῦ προϊόντος αὐτῶν.

στ') Αἱ συνδρομαὶ τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Μονῆς Πανορμίτου.

ζ') Οἱ τόκοι τῶν καταθέσεων τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου ἢ καὶ τῶν διαθεσίμων πλεονασμάτων.

1. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, Πρᾶξις Α'.

2. Βλ. τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Καταστατικοῦ.

η') Αἱ αὐθόρμητοι προσφοραί, τὰ κληροδοτήματα, εἴτε εἰς χοῦμα εἴτε εἰς πρᾶγμα. Καὶ αἱ εἰς πρᾶγμα εἰσφοραὶ ἐγγράφονται εἰς βιβλίον ἰδιαίτερον, ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ πραγμάτων ὑποκειμένων εἰς φθορὰν εἴτε καὶ δυναμένων νὰ διατεθῶσιν αὐτουσίον, ἐκπιοῦνται ταῦτα καὶ μετατρέπομενα εἰς χοῦμα καταχωροῦνται εἰς τὸ βιβλίον τῶν μετρητῶν.

θ') Αἱ εἰσφοραὶ τοῦ δίσκου, ὅστις κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας τοῦ ἔτους θέλει περιφέρεσθαι ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ Κυριῶν ἢ Κυριῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Προεδρείου.

ι') Αἱ εἰσπράξεις ἐκ διαφόρων ἐνεργητικῶν παραστάσεων, χορῶν, συναλιῶν, ἐκθέσεων καὶ τῶν τοιούτων, κανονιζομένων ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου.

ια') Αἱ εἰσπράξεις τοῦ λαχείου, κανονιζομένου ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου.

Ἐποῦ μὲ τὸν παραπάνω περιγραφόμενον τρόπο καθωρίσθησαν οἱ πηγές, ἀπὸ τῆς ὁποῖας θὰ ἀντλοῦσαν τοὺς οικονομικοὺς πόρους καὶ τῆς ἄλλης δυνατῆς γιὰ τὴν ἀνακούφιση τοῦ ἀνθρώπινου πόνου καὶ τὴν ἐπούλωση πληγῶν καὶ τραυμάτων, ποὺ δημιουργοῦσε στοὺς πτωχοὺς Συμαίους ἢ δυστυχία καὶ ἢ ἀνέχεια, καθωρίσθησαν οἱ κατηγορίες τῶν ἀπόρων καὶ τῶν ἐνδεῶν καὶ τὸ εἶδος τῆς βοήθειας, ποὺ θὰ παρείχετο σὲ κάθε κατηγορία.

Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ μιᾶνε εὐγλωττα τὰ ἄρθρα 23-29 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Φιλοπτώχου μὲ τὸν τίτλο «Διάθεσις πόρων». Τὰ παραθέτω.

Ἄρθρον 23ον

Ἐκ τῶν πόρων τῆς Ἀδελφότητος εἴκοσι ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν θὰ κατατίθενται ἐπὶ τόκῳ εἰς ἀσφαλὲς κατάστημα τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Συμβουλίου πρὸς σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου.

Ἄρθρον 24ον.

Τὰ δὲ λοιπὰ θὰ διατίθενται ὡς ἔπεται :

- α') Εἰς τακτικὰ ἑβδομαδιαῖα ἐπιδόματα πρὸς τοὺς πένητας.
- β') Εἰς χορηγήματα πρὸς ἀπόρους ἐφ' ἅπαξ ἢ κατ' ἐπανάληψιν.
- γ') Εἰς περιθάλψιν ἀσθενῶν ἐνδεῶν.
- δ') Εἰς ταφήν ἀπόρων.
- ε') Εἰς ἄλλας ἀπροόπτους ἐλεημοσύνας.

Ἄρθρον 25ον.

Οἱ δικαιούμενοι εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν εἶναι οἱ ἀνάπηροι ἢ γέροντες καὶ ἀνίκανοι πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν, στερούμενοι δὲ παντὸς ἰδίου αὐτῶν πόρου

ώς και συγγενοῦς, ὑποχρέου πρὸς διατροφήν, εἴτε ἄλλον προστάτον. Οἱ τοιοῦτοι συνιστῶνται ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας, ἐξελέγχονται δὲ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀδελφότητος, ὅπερ καὶ ἐγκρίνον τὰς ἀνάγκας αὐτῶν καὶ καθορίζον τὸ ποσὸν τοῦ χορηγήματος ἐκάστων αὐτῶν, καταρτίζει μόνιμον κατάλογον δι' αὐτούς, τροποποιούμενον σὺν τῷ χρόνῳ ἀναλόγως τῶν ἀξομειώσεων τῶν ἀναγκῶν ἐκάστων. Ἐκαστος δὲ ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ τοιοῦτῳ καταλόγῳ πληρώνεται ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ Ταμίου ἄνευ οὐδενὸς ἐτέρου ἐντάλματος, κατὰ τακτικὴν ὀρισμένην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ χρηματικὴ ἐπαιτεία εἰς τοὺς ὡς ἄνω εὐεργετουμένους, ἐπιτρέπεται δὲ μόνον εἰς αὐτοὺς ἡ ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας ἐπαιτεία ἄρτου καὶ δυνάμει εἰδικῆς ἀδείας τοῦ Προεδρείου. Ὁ δὲ φωραθεὶς ἐπαιτῶν παρὰ τὰς ἄνω διατάξεις ἀπόλλυσι πᾶν δικαίωμα ἐπὶ παντὸς χορηγήματος ἐκ μέρους τῆς Ἀδελφότητος.

Ἄρθρον 26ον.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν δικαιοῦνται οἱ συνιστώμενοι εἴτε παρὰ τῆς Δημογεροντίας εἴτε παρ' ἱερέως εἴτε παρὰ δύο ἀξιοπίστων αὐτῶν γειτόνων. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἀπαιτούμενη βοήθεια δὲν ὑπερβαίνει τὰ εἴκοσι πέντε γροσσία, ὁ Πρόεδρος ἐκδίδει τὸ σχετικὸν ἔνταλμα ἄνευ διατυπώσεώς τινος, ἐὰν δὲ ἡ βοήθεια ὑπερβαίῃ τὰ γροσσία εἴκοσι πέντε μέχρις ἑκατόν, τὸ ἔνταλμα δέον νὰ φέρῃ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Προέδρου καὶ δύο ἄλλων μελῶν τοῦ Προεδρείου. Διὰ βοήθειαν δὲ ἀνωτέραν τῶν ἑκατὸν γροσίων ἀπαιτεῖται κανονικὴ ἐγκρισὶς τοῦ Συμβουλίου, λαμβανομένη ἐν συνεδρίῳ.

Ἄρθρον 27ον.

Ἡ σύστασις τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν γίνεται παρ' ἱατροῦ τινος τῆς Κοιότητος. Εἰς δὲ τὸ ἔνταλμα τηροῦνται αἱ διατυπώσεις τῆς δευτέρας κατηγορίας.

Ἄρθρον 28ον.

Τὸ ἔνταλμα τῆς τετάρτης κατηγορίας ἐκδίδεται παρὰ μόνον τοῦ Προέδρου κατόπιν πιστοποιήσεως τοῦ θανάτου ἐκ μέρους τῆς Δημογεροντίας, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὸ ποσὸν τῶν 75 γροσίων.

Ἄρθρον 29ον.

Ἐπὶ τῆς πέμπτης κατηγορίας τῶν ἀπροόπτων ἐλεημοσυνῶν τηροῦνται αἱ διατυπώσεις τῆς δευτέρας κατηγορίας.

Ἔτσι ξεπεράστηκαν οἱ πρῶτες δυσκολίες. Ἡ ἐπιμονή, ἡ ἀποφασιστικότητα καὶ προπαντὸς τὸ θάρρος τῶν μελῶν, ποὺ εἶχαν ἀποτελέσει τὸ πρῶτο Συμβούλιο τῆς Φιλοπτώχου, ἐθαυματουργήσαν. Μὲ ἐξασφαλισμένους τοὺς οἰκονομικοὺς πόρους καὶ μὲ καθωρισμένο πρόγραμμα δράσεως καὶ προσφορᾶς, προχωροῦν στὴ σύνταξη τοῦ πρώτου καταλόγου τῶν ἀπόρων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀποφασίζουν, ὅπως κατὰ πᾶν Σάββατον λαμβάνωσιν [οἱ ἄποροι] παρὰ τοῦ ταμείου τῆς Ἀδελφότητος... μέχρι τροποποιήσεως τοῦ καταλόγου τούτου»¹.

Γιὰ νὰ ἀντιληφθῇ ὁ ἀναγνώστης τὸ εὖρος τῆς προσπαθείας, ποὺ ἐπωμίσθηκε ἡ Φιλόπτωχος ἀπὸ τὰ πρῶτα της βήματα, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστη ποὺ εἶχε ἐμπνεύσει μὲ τίς πρῶτες της πράξεις στοὺς Δημοτικοὺς Ἀρχόντες τοῦ νησιοῦ, καταχωρίζω τὸ παρακάτω περιστατικό. Σημειώνεται στὸ Πρακτικὸ τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1910.

Τῆ νύκτα τῆς 15ης Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους αὐτοῦ εἶχαν βρεθῆ ἐγκαταλειμμένα μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς Δημαρχίας δύο ἔκθετα βρέφη. Ἡ Δημογεροντία ἀπευθύνθηκε στὴ Φιλόπτωχο, γιὰ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴν περίθαλψη, τουλάχιστο τοῦ ἑνός. Ἡ περίπτωση ἦταν πολὺ δύσκολη γιὰ τὴ νεοσύστατη Ἀδελφότητα μὲ τὸ ἀτροφικὸ της ταμεῖο. Ἡ ἀδυναμία της νὰ ἀναλάβῃ ἓνα τέτοιο πρόσθετο βᾶρος ἦταν φανερὴ. Ὅμως δὲν διστάζει νὰ τὸ ἐπωμισθῇ. Καὶ διαβάζουμε στὸ παραπάνω Πρακτικόν: «Μετὰ διαφόρους συζητήσεις ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ Ἀδελφότης ἀπαντήσῃ τῇ σεβαστῇ Δημογεροντίᾳ ὅτι ἀναλαμβάνει μὲν, συμφώνως τῷ ἀγαθοεργῷ αὐτῆς σκοπῷ, τὴν διατροφήν καὶ συντήρησιν τῶν δύο ἐκθέτων, ἀλλὰ συνάμα παρακαλεῖ, ὅπως τὸ Δημογεροντικὸν Συμβούλιον ψηφίσῃ ἐν ἀνάλογον πρόσθετον ἐπίδομα διὰ τὴν δαπάνην τῶν δύο ἐκθέτων, μέχρι χιλίων πεντακοσίων γροσίων κατ' ἐλάχιστον, ἕνα καὶ ἡ Ἀδελφότης δύναται νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ἀγαθοεργὸν σκοπὸν, ὃν ἀνέλαβεν»².

Τέτοια ὑπῆρξε σὲ γενικὲς γραμμὰς ἡ προσφορὰ τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος πρὸς τοὺς πάσχοντες καὶ ἐνδεεῖς κατὰ τὴ πρώτην περίοδον τῆς δράσεώς της.

Δευτέρα περίοδος (1918 - 1939)

Μὲ τὴν κατάληψη τῆς Δωδεκανήσου ἀπὸ τοὺς Ἴταλους, οἱ ὅποιοι πολὺ γρήγορα, μὲ τὴν πολιτικὴν τους σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, ἀποδείχθησαν δυνάστες ἐφάμιλλοι τῶν προκατόχων τους, καὶ τὸν ἐπακολούθησαν τὰ Ἀ' Παγκόσμιον Πόλεμον μὲ τὰ φρικτὰ συνεπακόλουθά του, τὸ τόσο εὐεργετικὸν γιὰ τοὺς ἀπόρους τοῦ νησιοῦ μας ἔργον τῆς Φιλοπτώχου διακόπηκε. Καὶ ἡ διακοπὴ αὐτὴ εἶχε τεράστιες ἐπιπτώσεις. Ἡ ἔλλειψη τροφίμων, προπαντὸς στὶς λαϊκὰς τάξεις, γιὰ νὰ περιορισθῶ μόνον σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐπακόλουθα τοῦ πολέμου

1. Βλ. ἐνθ. ἀν., συνεδρία τῆς 14ης Νοεμβρίου 1909.

2. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, Πράξις τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1910.

καὶ τῆς ξενικῆς κατοχῆς, δημιούργησε τόση δυστυχία στοὺς ἄπορους συμπατριῶτες μας, ὥστε ἡ ἀθλιότητα εἶχε φθάσει σὲ κατάσταση δυσπερίγραπτη. Νομίζω πὼς τὴ διεκτραγωδεῖ πολὺ παραστατικὰ ὁ Β.Α. Ἀντωνιάδης στοὺς παρακάτω στίχους τοῦ μὲ τίτλο: Στείλατε στὴ Φιλόπτωχο.

Ἄδελφια εἰς τὴν ξενιτιά, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σπαρμένα,
στείλατε στὴ Φιλόπτωχο γιὰ μᾶς τὰ λυπημένα.
Ἐμείναμε ὀλόγυμνοι, μᾶς ἔλυωσε ἡ φτώχεια
καὶ μόνο ἀπ' τὴ Φιλόπτωχο προσμένομε συμπόνια.
Στοὺς δίδοντας εὐχόμεθα ὁ Θεὸς νὰ τοὺς φυλάγῃ
ἀπὸ φωτιά, ἀπὸ κακὸ κι ἀπ' τ' ἀνοικτὰ πελάγη¹.

Ἡ ἀπαράδεκτη αὐτὴ κατάσταση ὠδήγησε στὴν ἀνασύσταση τῆς Φιλοπτώχου. Τὴν ἀπόφαση τὴν πῆραν εὐκατάστατοι Συμαῖοι «ἐμποροί, πλοίαρχοι καὶ ἄλλοι πολῖται», ποὺ μαζεύθηκαν στὴ Δημαρχία στίς 26 Ἰανουαρίου 1918. Στὴ συγκέντρωση αὐτὴ ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Ἰταλὸς διοικητῆς τοῦ νησιοῦ Α. Grosso, ἀπὸ τύψεις ἴσως, ἀφοῦ γιὰ τὴ δημιουργία τῆς ἀθλιότητος, ποὺ μάστιζε τοὺς ἀπόρους τοῦ τόπου, δὲν ἦταν ἄμοιρη καὶ ἡ δυναστεύουσα τοὺς νησιῶτες πατρίδα του. Μάλιστα πῆρε πρῶτος τὸ λόγο καὶ ἀφοῦ (ἐξέθεσε καὶ ἐζωγράφισε διὰ μελανῶν χρωμάτων τὴν δυστυχίαν, ἣτις μαστίζει πολλὰς οἰκογενεῖας καὶ πολλὰ πρόσωπα ἐν τῇ νήσῳ μας, ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην νὰ ληφθῶσιν ἐπείγοντως δραστήρια μέτρα πρὸς συλλογὴν ἐράνων χάριν ἀμέσου καὶ προχείρου βοηθείας τῶν δεομένων...) καὶ κατέληξε «κοινωνία, ἐν ἣ οἱ δυνάμενοι ἢ οἱ ὀπωσδήποτε ἔχοντες προσέρχονται ἀρωγοὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς, κοινωνία, ἣτις ἐπιδεικνύει φιλανθρωπικὰ καταστήματα, κατατάσσεται μεταξὺ τῶν εὐγενῶν καὶ πεπολιτισμένων κοινωνιῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος»². Λόγια παχιά, λόγια καὶ μόνον λόγια, ἀφοῦ δὲν περιέχουν οὔτε τὴν παραμικρότερη ὑπόσχεση γιὰ κρατικὴ μέριμνα.

Κατὰ τὴν πρώτη αὐτὴ συγκέντρωση τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1918 γιὰ τὴν ἀνασύσταση τῆς Φιλοπτώχου ἐγίνε ἡ ἐκλογή προσωρινοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ποὺ τὸ ἀποτέλεσαν οἱ: Παναγ. Πετρίδης, ὡς προεδρεύων Ἀντιπρόεδρος, Γεώργ. Ἀγγελίδης, ὡς παραπληρωματικὸς Ἀντιπρόεδρος, Μιλτ. Κοζᾶς, Γραμματεὺς, Σταμ. Καλαφατᾶς, Ταμίας, καὶ Σύμβουλοι, τακτικοὶ μὲν οἱ Φωτ. Κλαδάκης, Νικήτας Κατσαρᾶς, Ἀλέξ. Γεράκης, Κων. Κυπραῖος, Θεόδ. Καλαφατᾶς, Ἰω. Ν. Διακογιάννης καὶ Θεόδ. Χατζηστρατῆς, ἀναπληρωματικοὶ δὲ οἱ Μᾶρκος Βογιαζῆς, Νικήτας Χαβιαρᾶς, Νικολ. Κοσσυφάκης καὶ Σωτήριος Καρανικόλας, ἱερεὺς³.

1. Δημοσιεύθηκε στὸ φύλλο ἀριθ. 104 τῆς 4ης Μαρτίου 1918 τῆς ἐφημερίδος «Ἐλπίς», ποὺ διηύθυνε ὁ ἀείμνηστος ΝΙΚΗΤΑΣ Δ. ΧΑΒΙΑΡΑΣ.

2. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν τῆς Φιλοπτώχου σ. 43, συνεδρία Α' τῆς 26-1-1918 καὶ ἐφημ. Ἐλπίς, φ. τῆς 14-1-1918.

3. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν σ. 43, συνεδρία Α' τῆς 26-1-1918

Πρὶν προχωρήσω στὴν ἔκθεση τῶν πεπραγμένων τῆς Φιλοπτώχου κατὰ τὴ δευτέρα αὐτὴ περίοδο τῆς δράσεώς της, σημειῶνω πὼς κατὰ τὸν πρῶτο καιρὸ τῆς ἀνασυστάσεώς της οἱ ἰταλικὲς Ἀρχὲς ἔδειξαν κάποιον ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν πραγμάτωση τῶν εὐγενικῶν της στόχων. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ δὲν ἦταν πηγαῖο καὶ δὲν ἀπέβλεπε στὴν ἀνακούφιση τῆς δυστυχίας, γιὰ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶχαν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς εὐθύνης, ἀλλὰ ἐπιδίδωκε σκοποὺς ἰδιοτελεῖς καὶ συγκεκριμένα, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, ἀποσκοποῦσε νὰ χαλκεύσῃ ἀκατάλυτα δεσμὰ γιὰ τὸν πληθυσμὸ. Σημειῶνω τὰ ἀκόλουθα.

Κατὰ τὴ συγκέντρωση γιὰ ἀνασυγκρότηση τῆς Φιλοπτώχου, ὅπως εἶπα, ἦταν παρὼν καὶ ὁ Ἴταλὸς διοικητὴς τοῦ νησιοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνέκρινε πρόταση νὰ καθιερωθῇ πρόσθετος φόρος «ἐπὶ τοῦ ἀλεύρου καὶ τοῦ σίτου, πέντε λεπτὰ κατ' ὀκτῶν», ὁ ὁποῖος νὰ περιέρχεται στὴ Φιλοπτώχο. Ὅμως τελικὰ ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τοῦ διοικητοῦ Σύμης δὲν ἐγκρίθηκε ἀπὸ τὸ Διοικητὴ τῆς Δωδεκανήσου, στρατηγὸν Vittorio Elia, γιὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνεται δῆθεν ὁ λαὸς μὲ πρόσθετους φόρους. Καὶ γιὰ νὰ ἰσοσταθμίσει τὸ κακὸ, διέταξε ἀπὸ τὰ ἄλλα, πού ἔστειλε ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις στὸ νησί, «νὰ παρέχωνται κατὰ μῆνα εἴκοσι σάκκοι ἀλεύρου, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ διανέμεται τακτικῶς ἀνάλογος ἄρτος πρὸς τοὺς ἐγγεγραμμένους εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἀδελφότητος ἀπόρους»¹.

Κατὰ τὴν ἴδια συγκέντρωση γιὰ ἀνασύσταση τῆς Φιλοπτώχου ὁ Ἴταλὸς διοικητὴς εἶχε ἀναγγεῖλει πὼς «ἡ διοίκησις [Σύμης] προσφέρει 500 λιρεττάς καὶ ἐκ συνδρομῶν τῶν ἐνταῦθα βερσαλιέρων 70 λίρας ἰταλικῆς»². Ἄν ὅμως λάβωμε ὑπ' ὄψιν πὼς στὴν ἴδια συγκέντρωση ὁ Ἀρχιμανδρίτης Μακάριος Μπάρβας προσέφερε ἀπὸ τὸ πενιχρὸ του βαλάντιο 50 λιρεττέες³, καταλαβαίνει κανεὶς τὸ ὕψος τῆς προσφορᾶς τῆς ἰταλικῆς διοικήσεως!

Προσθέτω ἀκόμη τὴν προσφορὰ 1000 λιρεττῶν τοῦ ἴδιου τοῦ Διοικητοῦ Δωδεκανήσου πρὸς τὴ Φιλοπτώχο, ὅταν ἐπισκέφθηκε τὸ νησί στίς 21 Ἰουνίου 1918. Εἶναι ἀλήθεια νὰ θαυμάζῃ κανεὶς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκταση τῆς κοινωνικῆς προνοίας, πού ἡ κατακτήτρια δύναμις ἐλάμβανε γιὰ τὸν ἄπορο πληθυσμὸ ἐνὸς πολιτισμένου καὶ ἄλλοτε εὐημεροῦντος τμήματος γῆς, πού κατέλαβε καὶ κατεῖχε παρὰ τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἠθική!

Ὅμως καὶ τίς ἐλάχιστες αὐτὲς προσφορὲς σὲ λίγο οἱ γενναῖοί αὐτοὶ κατακτητὲς ἀρνοῦνται νὰ τίς συνεχίσουν. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὀμιλοῦν εὐγλωττα τὰ πρακτικὰ τῆς Φιλοπτώχου. Στὴ συνεδρία τῆς 23ης Μαΐου 1919 ὁ Πρόεδρος τῆς ἀνακοινῶναι πὼς οἱ τοπικὲς ἰταλικὲς Ἀρχὲς «ἀντιπράττουσιν εἰς τὸ ἔργον των. Αὗται ἀρνοῦνται νὰ παραχωρήσωσι τῇ Ἀδελφότητι ποσότητα

1. Βλ. ἐνθ. ἀν., σ. 57, συνεδρία Ε' τῆς 23-4-1918.

2. Βλ. ἐνθ. ἀν., σ. 43, συνεδρία Α' τῆς 26-1-1918.

3. Βλ. ἐνθ. ἀν., σ. 47, συνεδρία Α' τῆς 26-1-1918.

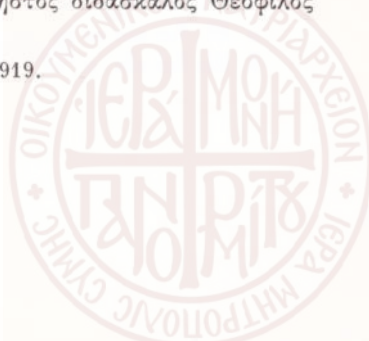
όρυζιου ἀποσταλεῖσαν ἐκ Ρόδου διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς νήσου μας καὶ ἐπιμέ-
νουν νὰ διανείμωσιν αὐτὸ ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς πτωχοὺς, οὓς ἤθελον ἐγκρίνει.
Προέβην διὰ τοῦτο», ἐξακολουθεῖ ὁ Πρόεδρος, «εἰς ἐντόνους διαμαρτυρίας,
ἀπαιτήσας νὰ δοθῇ ἡ ποσότης αὕτη τοῦ ὀρυζίου εἰς τὴν Ἀδελφότητα, τὸ μό-
νον ἐνδεδειγμένον διὰ τὴν διανομὴν δημοσίων βοθημάτων σωματοῖον, σω-
ματοῖον ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένον..., ἀλλ' ἐπέμεινεν [ὁ Ἴταλὸς διοικητῆς
Σύμης] ἐν τῇ ἀρνήσει του προσθέσας μάλιστα καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ Διοίκησις
σκοπεῖ νὰ διανείμῃ τὸ ὀρύζιον εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους, οἳτινες θὰ ἐξεδή-
λουν φίλα πρὸς τὴν κατοχὴν αἰσθήματα»¹.

Εἶναι πολὺ ἀποκαλυπτικῆς οἱ ἀνακοινώσεις αὐτῆς τοῦ Προέδρου τῆς Φι-
λοπτώχου. Ὁ Ἴταλὸς δυνάστης δὲν ἀντιπράττει ἀπλῶς στὸ ἔργο τῆς Ἀ-
δελφότητος, ἀλλὰ ἐπὶ πλεόν ἐπιδιώκει ἀκατονόμαστους σκοποὺς. Θέλει, ἐκμε-
ταλλεῦόμενος τὴ δυστυχία, νὰ διαφθείρῃ συνειδήσεις. Παράλληλα, οἱ ἀνακοι-
νώσεις αὐτῆς ἀποκαλύπτουν πὼς ὁ ξένος κυρίαρχος δὲν ἔχει καμιάν ἀπολύ-
τως ἐμπιστοσύνη πρὸς ὅσους ἀποτελοῦν τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τῆς Ἀ-
δελφότητος. Διαισθάνεται πὼς μαζὶ μὲ τὴ φιλανθρωπία ἀσκοῦν καὶ ἔργο
ἔθνικόν. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν λείπει ἀπὸ καμιὰ συνεδρίαση. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ πα-
ρακολουθῇ τίς ἐργασίαι τοῦ Συμβουλίου καὶ νὰ ἐλέγχῃ κάθε κίνηση τῆς Φι-
λοπτώχου καὶ τῶν μελῶν τῆς. Ἴδου τὶ διαβάζουμε, μεταξὺ ἄλλων, στὸ πρα-
κτικὸ τῆς συνεδριάσεως τῆς 19ης Ἰουνίου 1919. «Μετὰ ταῦτα ἐπεθεώρησε
[ὁ Ἴταλὸς διοικητῆς Σύμης] τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἀδελφότητος, τὸ μητρώον τῶν
μελῶν, τοὺς καταλόγους εἰσφορῶν τῶν κατοίκων, τὸ βιβλίον τῶν πρακτικῶν,
τὸ βιβλίον ταμείου, τὸ τῆς ἀποθήκης τροφίμων, τὸ τῶν ἀντιγράφων ἐπιστο-
λῶν καὶ λοιπῶν ἐξερχομένων ἐγγράφων καὶ τὸ τῆς διεκπεραιώσεως».

Ἡ ἀνασύστασις τῆς Φιλοπτώχου χαιρετίσθη με ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ ὅλους
καὶ ἰδιαιτέρα ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, στοὺς ὁποίους ἡ εἶδησις εἶχε προξενήσει με-
γάλη ἀνακούφισις. Τὸν ἐνθουσιασμὸ αὐτὸ τοῦ συμαῖκοῦ κοινοῦ ἀπηχεῖ ἡ το-
πικὴ ἐφημερίδα «Ἐλπίς». Σὲ κύριον ἄρθρον τῆς μὲ μορφή ἐκκλήσεως, ποὺ ἀ-
πευθυνόταν «πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Συμαίους» καὶ δημοσιεύθη στὸ φύλλο
99 τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1918, λέγει μεταξὺ ἄλλων: «Ποιοῦμενοι θερμοτάτην
ἐκκλησίαν εἰς τὴν διακρίνουσαν ὑμᾶς φιλοπατρίαν καὶ φιλανθρωπίαν, ἱκετεύο-
μεν καὶ προτρέπομεν ὑμᾶς ἀδελφικώτατα νὰ σπεύσητε, ὅπως προσέρχησθε
τακτικῶς ἀρωγοὶ ὑπὲρ τῶν ἐνταῦθα πτωχῶν συμπολιτῶν μας. Ἐπὶ τούτῳ
θέλετε ἐμβάλει, ὅσα ποσὰ ἠθέλετε διαθέτει, εἰς τὴν Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα
ὁ Χρυσόστομος, Σύμη».

Ἐπίσης σὲ ἄλλο ἄρθρον τῆς ἴδιας ἐφημερίδας, μὲ ἡμερομηνία 11 Φεβρουα-
ρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ποὺ τὸ ὑπογράφει ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος Θεόφιλος

1. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, συνεδρία Π' τῆς 23-5-1919.

Δράκος, περιλαμβάνονται και τὰ ἐξῆς: «Τὸ θερμότεον περὶ τὴν ἐπιτέλεσιν διαφέρων τὸ παρατηρούμενον ἀπὸ μέρους τοῦ τε Προεδρείου [τῆς Φιλοπτώχου] καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παρέχουσι χρηστάς τὰς ἐλπίδας, ὅτι ὄντως εὐσχοπος καὶ θεοφιλῆς ἡ δρᾶσις των καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ᾖ». Καὶ συνεχίζει. «Ἡ μέχρι σήμερον ὀλιγοήμερος δρᾶσις των προοιωνίζεται τὰ βέλτιστα καὶ κράτιστα καὶ ὑπισχνεῖται πλεῖσθ' ὅσα θεοφιλῆ ἐν τῷ μέλλοντι, διότι τὸ παρὰ τῇ ὀλομελείᾳ τοῦ τε Προεδρείου καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παρατηρούμενον διαφέρων εἶναι θερμουργότεον...»¹.

Στὴ συνέχεια θὰ ἐπιχειρήσω νὰ σκιαγραφήσω τὴ δράση τῆς Φιλοπτώχου, κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ διέρρευσε ἀπὸ τὴν ἀνασύστασίν της ἕως τὸ ἔτος 1937, ὅταν διαλύθηκε καὶ αὐτὴ μαζί με τὰ ἄλλα δωδεκανησιακὰ σωματεῖα ἀπὸ τὸν ξένο δυνάστη.

Ὅπως εἶδαμε, κατὰ τὴ συγκέντρωση γιὰ ἀνασύστασιν τῆς Φιλοπτώχου, εἶχε ἐκλεγῆ προσωρινὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο. Τοῦτο ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ὀριστικόν, ποὺ ἀναδείχθηκε ἀπὸ ἐκλογάς, οἱ ὁποῖες ἔγιναν στίς 11)24 Ἰουνίου 1918. Τὸ Συμβούλιον αὐτὸ εἶχαν ἀποτελέσει οἱ : Παναγ. Πετρίδης, Πρόεδρος, Γεώργ. Ἀγγελίδης, Ἀντιπρόεδρος, Φωτεινὸς Κλαδάκης, Ταμίας, Κων)τῖνος Βογιατζῆς, Γραμματεὺς, καὶ Σύμβουλοι οἱ Πέτρος Κλαδάκης, Νικήτας Κατσαράς, Ἀλέξ. Γεράκης, Ἐπαμ. Διακογιάννης, Σταμ. Καλαφατᾶς, Μιλτ. Κοζᾶς, Σωτήριος Καρανικόλας, Ἰερεύς, καὶ Κώστας Κυπραῖος.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πρώτου ἔτους ἀπὸ τὴν ἀνασύστασίν της ἡ Φιλόπτωχος κατορθώνει, χάρις στὸ μεγάλο ζῆλον τοῦ Προεδρείου καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ της Συμβουλίου, νὰ ἐπουλώσῃ πλεῖστες πληγῆς καὶ νὰ σκορπίσῃ τὴν ἀνακούφισιν σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀπόρους καὶ δυστυχεῖς τοῦ νησιοῦ μας. Χαρακτηριστικὰ γιὰ τὴ δράσιν της κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ εἶναι τὰ ἀκόλουθα δύο ἀποσπάσματα πρακτικοῦ με ἡμερομηνία 20 Αὐγούστου 1918. Ἴδου τὸ πρῶτον:

«Καὶ ἕτερον ζήτημα, ἐπιλέγει ὁ κ. Προεδρεύων, ἀνάγκη νὰ ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ παρούσῃ συνεδρίᾳ, τὸ τῆς διανομῆς τῶν εἰς ἄρτον καὶ λοιπὰ τακτικῶν ἐπιδομάτων. Ἐπειδὴ ἡ διανομὴ εἶναι τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων τῆς Ἀδελφότητος, πρέπει εἰς τοῦτο νὰ στρέψῃ τὸ Συμβούλιον ἅπασαν τὴν προσοχὴν καὶ μέριμναν αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἐνεργῆται αὕτη μετὰ πάσης τάξεως καὶ ἀκριβείας. Ἐπὶ τούτου ὁμοφώνως γίνεται δεκτόν, ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου ἐκ περιτροπῆς νὰ ἐπιβλέπωσιν ἐπιμελῶς ἐπὶ τῆς διανομῆς».

1. Γιὰ τὴ συμπάρστασιν τῆς ἐφημερίδος «Ἐλπίς» στὸ ἔργο τῆς Φιλοπτώχου, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τῆς Ἀδελφότητος στὴ συνεδρία του τῆς 20ῆς Αὐγούστου 1918 ἀποφασίζει «νὰ εὐχαριστήσῃ διὰ καταλλήλου γράμματος τὴν ἀξιότιμον Διεύθυνσιν τῆς Ἐλπίδος καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτήν, ὅπως διὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ μέχρι τοῦδε εὐνοίας ἐξακολουθήσῃ περιβάλλουσα τὴν Ἀδελφότητα καὶ παρέχουσα αὐτῇ τὴν πολύτιμον αὐτῆς συνεργασίαν» (βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, σ. 77, συνεδρία Ζ΄).

Παραθέτω καὶ τὸ δεύτερο: «Ἐν τέλει ὁ Προεδρεῦων καθιστᾷ γνωστὸν ὅτι τὸ Προεδρεῖον προβλέπον ὅτι ἡ πατάτα, ἥτις κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἀπετέλει τὸ ἕτερον τῶν εἰς εἶδη ἐπιδομάτων, θὰ ἐκλείψῃ μετ' οὐ πολὺ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ διάστημα ἱκανὸν καὶ ἐπειδὴ δι' οὐδενὸς ἄλλου εἴδους δύναται ἐκ τῶν ἐνόντων νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτήν, ὑπέβαλε τῇ 13ῃ Αὐγούστου εἰς τὴν Διοίκησιν [τὴν Ἰταλικὴν Σύμης] αἴτησιν παρακαλοῦν αὐτήν, ὅπως ἐνεργήσῃ καταλλήλως καὶ χορηγηθῶσιν ἐκ Ρόδου 15 σάκκοι ὄρυζιου διὰ λογαριασμὸν τοῦ ταμείου τῆς Ἀδελφότητος. Ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ Προεδρείου ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, ἀνατίθεται δὲ εἰς τὸν ἀξιότ. Πρόεδρον νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἐλήφθῃ ἀπάντησις τις εἰς τὴν ρηθεῖσαν αἴτησιν καὶ παρακαλέσῃ [τὸν Ἰταλὸν διοικητὴν Σύμης], ὅπως, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε βραδύνει εἰσέτι ἢ ἐκ Ρόδου ἀποστολὴ τοῦ ὄρυζιου, διευκολύνῃ προσωρινῶς τὸ ἔργον τῆς Ἀδελφότητος διατάσσων νὰ χορηγηθῇ ἐκ τῆς ἐνταῦθα διὰ τὴν κοινὴν κατανάλωσιν ἀποστελλομένης ποσότητος ἢ ἀναγκαιῶσα ἐκάστοτε διὰ τὴν διανομὴν τῶν ἐπιδομάτων τῶν πτωχῶν ποσότης ὄρυζιου ἢ ἀλεύρου».

Γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ εἰκόνα τῆς ὅλης δραστηριότητος τῆς Φιλοπτώχου κατὰ τὸ πρῶτο ἔτος ἀπὸ τὴν ἀνασύστασίν της, σημειῶνω πῶς κατὰ τὸ πρῶτο ἐξάμηνο τοῦ ἔτους αὐτοῦ (1918) οἱ εἰσπράξεις ἀνῆλθαν συνολικὰ σὲ 23.127 λιρέττες, τὰ ἐξοδα σὲ 16.235 λιρέττες (γιὰ τακτικὰ ἐπιδόματα πρὸς ἀπόρους, γιὰ ἐφ' ἅπαξ συνδρομὰς πρὸς ἀσθενεῖς, γιὰ ἐξοδα ταφῆς ἀπόρων κ.ἄ.δ.) καὶ τὸ ὑπόλοιπο σὲ 6.891 λιρέττες. Κατὰ τὸ δεύτερο ἐξάμηνο τοῦ ἴδιου ἔτους, μὲ τὸ ὀριστικὸν Συμβούλιον τῆς Ἀδελφότητος, οἱ εἰσπράξεις, μαζὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπο τοῦ προηγούμενου ἐξαμήνου, ἀνῆλθαν σὲ 28.725 λιρέττες καὶ οἱ δαπάνες σὲ 27.859, ἀπὸ τίς ὅποιες 25.544 εἶχαν διατεθῆ γιὰ διάφορα τρόφιμα γιὰ ἀπόρους.

Τὸ δημιουργικὸν αὐτὸ ἔργο τῆς Φιλοπτώχου ἀναγνωρίσθηκε πανηγυρικὰ ἀπὸ τὰ μέλη της στὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς 27ης Ἰανουαρίου 1919 καὶ ἡ ἱκανοποίησις αὐτῆ τῶν μελῶν διατυπώθηκε στὸ σχετικὸν πρακτικὸν ὡς ἐξῆς: «Τὸ μέγα ἔργον τῆς Φιλοπτώχου, ὅπερ καταδεικνύουσιν οἱ ἀριθμοὶ τῆς διαχειρίσεως, συγκινεῖ βαθέως τὴν Συνέλευσιν καὶ προκαλεῖ ζωνηροτάτας ἐπιδοκίμασίας. Ζωνηροτάτη ὡσαύτως διερμηνεύεται ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Συνελεύσεως πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐνισχύσαντας τὸ ἔργον τῆς Ἀδελφότητος καὶ αἱ εὐχαριστίαι αὐτῆς πρὸς τὸ Συμβούλιον καὶ τὸ Προεδρεῖον διὰ τὴν πρόθυμον ὑπηρεσίαν αὐτῶν»¹.

Ἔτσι ἡ Φιλοπτώχος εἰσέρχεται στὸ δεύτερον ἔτος τῆς δράσεώς της. Τὸ ἔτος αὐτὸ τῆς ἐπιφυλάσσει προβλήματα πολλὰ καὶ δύσκολα. Ἡδη ἀνέφερα τὴν ἀντίπραξιν, πού τῆς δημιουργοῦσαν οἱ τοπικὲς ἰταλικὲς Ἀρχές καθὼς καὶ οἱ Ἀρχές τῆς Ρόδου, οἱ ὅποιες ἄλλοτε καθυστεροῦσαν καὶ ἄλλοτε καταργοῦσαν καὶ αὐτὲς τίς ἐλάχιστες παροχὰς σὲ εἶδος, πού εἶχαν ὑποσχεθῆ καὶ ἀ-

1. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν σ. 87.

ναλάβει. Με τὸν τρόπο αὐτὸ δημιουργήθηκε κατάσταση, «ἣτις ἀληθῶς εἶναι λίαν σοβαρά, ἐμπνέουσα φόβους πολλοὺς διὰ τὸ ἀμέσως προσεχῆς μέλλον [τῆς Ἐλευθέρου]»¹.

Ὅμως τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιό της εἶναι ἀποφασισμένον νὰ ἀγωνισθῆ, ὅσο σκληρὸς καὶ ἂν εἶναι ὁ ἀγώνας. «Μελετᾷ ἐπισταμένως τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν, ἐκτιμᾷ δεόντως τοὺς κινδύνους αὐτῆς καὶ πρῶτον μὲν ἐκδηλοῦ τὴν στερρὰν αὐτοῦ ἀπόφασιν, ὅπως διατηρήσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὸ ἀγαθοεργὸν τοῦτο Σωματεῖον, ὅπερ τοσαύτας παρέσχεν εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς νήσου ἡμῶν εὐεργεσίας καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τοῦ ὁποιοῦ ἢ διατήρησις ἐνδείκνυται ἀναγκαῖα ὅσον καὶ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐπιβάλλεται ἔτι μᾶλλον κατόπιν τῆς τελευταίας τροπῆς τῶν πραγμάτων, εἶτα ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὴν στάσιν ταύτην τῶν ἐνταῦθα Ἀρχῶν»².

Με τίς σκέψεις αὐτὲς γράφουν στὸ στρατηγὸ Διοικητὴ Δωδεκανήσου καὶ τοῦ ὑπεθυμίζουσιν «... τὴν εὐθύνην, τὴν ὁποίαν ἀπέναντι τῆς Ἐλευθέρου ἔχει ἀναλάβει, ἅτε ἀντικαταστήσας διὰ τῶν συνδρομῶν αὐτοῦ τὸν κυριώτατον πόρον τοῦ Ταμείου, τὸν ἐν τῷ Καταστατικῷ ψηφισθέντα, τὸ ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας ἀλεύρων φιλανθρωπικὸν δικαίωμα ὑπὲρ τῆς Φιλοπτώχου, δέκα παραδῶν, καὶ παρακαλοῦν, ὅπως, ὡς καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, στέλλῃ ἀνελλιπῶς τὰς μηνιαίας αὐτοῦ συνδρομὰς»³.

Ἡ σθεναρὰ καὶ γενναία αὐτὴ στάσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐλευθέρου εἶχε ἄμεσο ἀποτέλεσμα. Ὁ Ἰταλὸς στρατηγὸς ἀναγκάσθηκε ἐκὼν ἄκων νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀποστολὴν τροφίμων, γιὰ νὰ τὴν σταματήσῃ ὅμως σὲ λίγο. Γιὰ τὸ τελευταῖον αὐτὸ ὁμιλεῖ πολὺ παραστατικὰ τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα πρακτικοῦ: «... ἡ Ἐλευθέρου, στερουμένη καὶ πάλιν ἀπὸ τεσσάρων μηνῶν τῶν εἰς ἄλευρον μηνιαίων συνδρομῶν τοῦ Στρατηγοῦ [Διοικητοῦ Δωδεκανήσου], εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀγοράζῃ τὸ ἄλευρον εἰς τὴν παροῦσαν ἀξίαν αὐτοῦ...»⁴.

Ἔτσι φθάνομε στὸν Ἰούνιον τοῦ 1920, ποὺ οἱ οἰκονομικὲς συνθῆκες γιὰ τὴν Ἐλευθέρου ἦσαν ἀθλιώτατες. Τίς σκιαγραφεῖ παραστατικώτατα τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα πρακτικοῦ: «... Ὁ κ. Πρόεδρος θέτει τὸ ζήτημα διὰ βραχείων, λέγων, ὅτι δυστυχῶς καὶ πάλιν σήμερον ἡ κατάστασις τῆς Ἐλευθέρου παρουσιάζεται σοβαρωτάτη καὶ κρίσιμος, καθ' ὅσον οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ ὀκτῶ σάκκους ἀλεύρου ἔχει ἐν τῇ ἀποθήκῃ αὐτῆς... [καὶ] ἐνῶ ἡ Ἐλευθέρου ἐξακολουθεῖ παρέχουσα τακτικὰ εἰς ἄρτον χορηγήματα εἰς 360 πτωχοὺς, ἐγγεγραμμένους ἐν τοῖς καταλόγοις αὐτῆς, καὶ τοῦτο εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τὸ

1. Βλ. ἐνθ. ἀν., σ. 95, συνεδρία II' τῆς 23-5-1919.

2. Βλ. ἐνθ. ἀν., σ. 96.

3. Βλ. ἐνθ., ἀν., σ. 96.

4. Βλ. ἐνθ. ἀν., συνεδρία τῆς 19ης Ἰανουαρίου 1920.

ἄλευρον τιμᾶται τέσσαρας λίρας ἰταλικάς, ἀντιθέτως ὁ κυριώτατος καὶ ἰσχυρότατος πόρος αὐτῆς, αἱ μνηιαῖαι συνδρομαὶ τοῦ [Ἰταλοῦ] Στρατηγοῦ ἐξέλιπον ἐντελῶς ἀπὸ ἐννέα μηνῶν, ἅμα δὲ καὶ τῶν λοιπῶν πόρων ὁ σπουδαιότερος, αἱ ἐκούσiai εἰσφοραὶ τῶν κατοίκων καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐμειώθη σημαντικώτατα... [ὥστε] ἡ περαιτέρω ὑπαρξίς αὐτῆς καθίσταται ἀδύνατος, ἂν δὲν ληφθῶσι μέτρα πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ὀδυνηροῦ ἐπακολουθήματος... Ἐπὶ τῆς καταστάσεως ταύτης καλεῖ τὸ ἀξιότιμον Συμβούλιον νὰ συσκεφθῇ. Τὸ Συμβούλιον θέτει ἐκτὸς συζητήσεως τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως [τῆς Φιλοπτώχου], ἀνάγκην ἣν ἐπιβάλλει ἡ τιμὴ τῆς κοινωνίας ἡμῶν, διακηρύττει καὶ ἐπιτάσσει ὁ ἀριθμὸς τῶν πτωχῶν τῆς νήσου ἡμῶν καὶ ἡ οἰκτρὰ κατάστασις αὐτῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς πάσης θυσίᾳ διατηρήσεως αὐτῆς ὁμοφώνως ἀποφαίνεται...»¹.

Τὸ τέταρτο ἔτος τῆς δευτέρας περιόδου δίνει στὴν Ἀδελφότητα ἀνιμικώτατο ταμεῖο. Οἱ προσπάθειες τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἀνάλογες σὲ βαθμὸν μὲ τις προσπάθειες τῶν προηγούμενων Συμβουλίων. Ἀγωνίζονται νὰ βροῦν τρόπους νὰ ἐξουδετερώσουν τὴν ἔλλειψιν τῶν πόρων, ὕστερα ἀπὸ τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἰταλοῦ στρατηγοῦ, Διοικητοῦ Δωδεκανήσου, νὰ μὴ ξαναστείλῃ τρόφιμα στὴ Φιλόπτωχο. Γι' αὐτὸ προβαίνουν σὲ νέες ἐκκλήσεις πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὸ ἐσωτερικόν, διοργανῶνουν χοροεσπερίδες καὶ θεατρικὰ παραστάσεις, μὲ τὴν συμπαραστάσιν τοῦ Συλλόγου Ἑρασιτεχνῶν («Ὁ Σοφοκλῆς»), καὶ γενικὰ χρησιμοποιοῦν κάθε μέσον, ποῦ θὰ τοὺς βοηθοῦσε νὰ ἐπιτελέσουν τὸ θεάρεστο ἔργον τοὺς καὶ νὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῶν προκατόχων τοὺς.

Παράλληλα, προσπαθοῦν νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ συνδρομὴ σὲ τρόφιμα ἀπὸ μέρους τῶν Ἰταλῶν. Κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς εορτῆς τοῦ Χρυσοστόμου — ἡμέρα γιορτῆς τῆς Ἀδελφότητος — ὁ Ἰταλὸς διοικητὴς Σύμης, ποῦ παρευρέθηκε ὡς προσκεκλημένος, ὑποσχέθηκε πὼς θὰ ἐνισχύῃ τὸ ταμεῖο τῆς Ἀδελφότητος μὲ «...ὅλα τὰ πρόστιμα τοῦ Δικαστηρίου...» καὶ πρόσθεσε πὼς θέλει («νὰ ὑποβοηθῇ τὸ ἔργον αὐτοῦ [τοῦ Σωματείου] μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις οὐχὶ πλέον ὡς διοικητὴς ἀλλ' ὡς ἄτομον, ὡς ἄνθρωπος συμπονῶν καὶ συμπάσχων διὰ τὰ παθήματα τῶν ὁμοίων του. Ἐμπνεόμενος», λέγει, «ἀπὸ τῶν εὐγενῶν τῆς ἰσότητος ἀρχῶν, ἀναγνωρίζει ὅτι, καθὼς ἔχει δικαίωμα νὰ ζῆ ὁ πλοῦσιος, τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἔχει νὰ ζῆ καὶ ὁ πτωχὸς καὶ ὅτι ὑψιστον καθήκον ἔχομεν διὰ τῆς ἀλληλοβοηθείας νὰ εἴμεθα ὅλοι ἀδελφικῶς καὶ στενώτατα πρὸς ἀλλήλους συνδεδεμένοι» καὶ ἐπιλέγει ὅτι «θὰ ἔχη ἀκοίμητον τὸ ὑπὲρ αὐτῶν [τῶν πτωχῶν] ἐνδιαφέρον του, μέχρις ὅτου ἐκπληρωθῶσιν οἱ ἐθνικοὶ μας πόθοι, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκεῖνης καθ' ἣν θὰ μᾶς παραδώσῃ εἰς τὴν μητέρα μας Ἑλλάδα»².

1. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, συνεδρία τῆς 17ης Ἰουνίου 1920.

2. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, συνεδρία KB' τῆς 24ης Ἰανουαρίου 1922.

“Αν κρύβουν υποκρισία ἢ ὄχι οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ κατακτητοῦ καὶ εἰδικώ-
τερα οἱ τελευταῖοι, τὸ ἀφίνομε στὴν κρίση τοῦ ἀναγνώστη. Μᾶς ἐνδιαφέ-
ρουν ὅμως τὰ τελευταῖα του λόγια ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς συσχετίσεως τῆς
Φιλοπτώχου μὲ τὴν ἱερῇ ἰδέα τῆς ἐνώσεως τοῦ νησιοῦ μας μὲ τὴ Μητέρα
Ἑλλάδα.

Σὰν παιδιὰ ξεμοναχιασμένα ἀπὸ τὴ μάνα τους βλέπει καὶ αὐτὸς ὁ δυ-
νάστης τοὺς πτωχοὺς τῆς Σύμης. Ἔχει ἐπίγνωση τί ἀντιπροσωπεύει αὐτός.
Ἐέρει πὼς ἔλειπε ἡ πατρίδα, ἡ μάνα ἡ στοργικὴ, ποὺ θὰ ἔλυανε αὐτή, γιὰ
νὰ ζωογονήσῃ τὰ σπλάχνα της. Καὶ μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ εὐλογημένη στιγμή
τοῦ γυρισμοῦ της, ἡ Φιλόπτωχος ἀνέλαβε, στὰ μαῦρα ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλα-
βιάς, τὰ καθήκοντα ἐκείνης γιὰ στοργὴ καὶ γιὰ μητρικὴ ζεστασιά. Ἔτσι τὸ
ἔργο τῆς Φιλοπτώχου παίρνει καὶ ἄλλη χροιά. Δὲν εἶναι μόνο χριστιανικὸ,
ἀνθρωπιστικὸ. Παράλληλα εἶναι καὶ ἐθνικὸ.

Τὰ χρόνια διαδέχονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο καὶ οἱ ἐκάστοτε διοικήσεις τῆς
Φιλοπτώχου συναγωνίζονται ἡ μία τὴν ἄλλη, γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὴν ὑψη-
λὴ τους ἀποστολή. Γιὰ νὰ αἰσθητοποιήσω ὅμως τὴ μεγάλη προσφορὰ τῆς
Ἀδελφότητός μας καὶ τὴν ἀξιόλογη συμπάραστάς της πρὸς τοὺς πτωχοὺς
καὶ κατατρεγμένους συμπατριῶτες μας, παραθέτω μερικὰ χαρακτηριστικὰ
παραδείγματα βοήθειας, ἀπὸ τὰ πολλὰ ποὺ θὰ μπορούσα νὰ παρουσιάσω. Τὰ
παίρνω ἀπὸ τὸ «Βιβλίον Πρακτικῶν» τῆς Ἀδελφότητος. Ἴδου αὐτά:

“Ἐνας ἀσθενὴς ἐχρειάζετο ἀρκετὰ χρήματα, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ ταξιδεύσῃ
στὴν Ἀθήνα. Ἐπασχεν ἀεὶ ἔλικους τοῦ δωδεκαδακτύλου μετὰ χολολίθων
[καὶ] εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην, ἵνα ὑποστῇ ἐγχείρησιν. Ἀποφασίζεται δέ,
ἵνα χορηγηθῶσιν αὐτῷ ἀμέσως λιρέτται χίλια (1.000), εἰς περίπτωσιν δέ
καθ’ ἣν δὲν ἤθελεν ἀρκέσει αὐτῷ τὸ εἰρημένον ποσόν, ἀποφασίζεται, ὅπως
τεθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ πεντακόσιοι (500) λιρέτται ἀκόμη, ἃς ἐν
ὄρα ἀνάγκης θὰ δύναται νὰ παραλάβῃ παρὰ συμπολίτου ἀξιοπίστου δια-
μένοντος ἐν Ἀθήναις. Ἐπὶ πλέον ἀποφασίζεται, ὅπως ἐκ μέρους τοῦ Σω-
ματείου δοθῇ τῷ ἀσθενεῖ συστατικὴ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Εὐαγγελι-
σμοῦ ἐπιστολή”¹.

Δύο ἄρρωστες γυναῖκες ζητοῦν τὴν ἐνίσχυση τῆς Ἀδελφότητος. Ἡ μία
ζητεῖ «...χρηματικὸν ποσόν, ἵνα μεταβῇ εἰς Κάλυμνον πρὸς ἐξόρυξιν τοῦ πά-
σχοντος ὀφθαλμοῦ της» καὶ ἡ ἄλλη, «ἐπειδὴ εἶναι νοσηλευομένη ἐν τῷ ἐν Ἀθή-
ναις Φθισιατρεῖῳ». Ἀποφασίζεται ὄχι μόνο νὰ δοθοῦν καὶ στίς δύο ἀπὸ πεντα-
κόσιες (500) λιρέττες, ποὺ ἦταν σεβαστὸ ποσὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἀλλὰ, ὅπως
στὴν περίπτωσιν τοῦ ἐλκοπαθοῦς, τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴ γυναῖκα ποὺ προοριζόταν
γιὰ τὸν ὀφθαλμίατρο τῆς Καλύμνου, ἀπεφασίσθη ἀνὰ σταλῆ ἅμα καὶ ἐπιστολή

1. Βλ. ἐνθ. ἀν., συνεδρία Γ’ τῆς 25ῆς Ὀκτωβρίου 1924.

συστατική εκ μέρους τοῦ Σωματείου πρὸς τὸν ὀφθαλμίατρον κ. Μ. Καλαβρόν»¹.

Προσθέτω καὶ τὴν περίπτωση, πού ἡ Φιλόπτωχος διέθεσε τὸ ὄχι εὐκαταφρόνητο ποσὸ τῶν 2.700 λιρετῶν γιὰ ἔξοδα ταξιδίου καὶ θεραπείας σὲ ὀκτὼ ἀπόρους². Προσθέτω ἐπίσης πὼς ἡ Διοίκηση τῆς Φιλοπτώχου δὲν ἄφηγε κανένα μέσο ἀνεκμετάλλευτο, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίση μιὰ κάποια ἀνακούφιση στοὺς ἄπορους συμπατριῶτες μας. Σημειῶνω, ἀπλῶς γιὰ δεῖγμα, πὼς ὕστερα ἀπὸ ἐνέργειές της πέτυχε, ὥστε «οἱ τρόφιμοι τῆς Ἀδελφότητος» νὰ ταξιδεύουν μὲ τὰ πλοῖα τῆς Σαμιακῆς Ἀτμοπλοῦϊας τῶν Ἀδελφῶν Ἰγγλέση μὲ «εἰσιτήριο ἠλαττωμένον εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς»³.

Ὅμως τὰ περιστατικὰ πού ἀνέφερα, δὲν ἀποτελοῦν παρὰ προσφορές, πού ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης «Ὁ Χρυσόστομος» ἐξασφάλιζε στὰ περιθώρια τοῦ κύριου ἔργου της. Καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ ἦταν τὰ πάγια καὶ σταθερὰ βοηθήματα, πού μοίραζε στοὺς ἀπόρους. Ἐκεῖνο πού γινόταν καμιά φορά, ἔταν τὰ οικονομικὰ τῆς Ἀδελφότητος λιγότευαν σημαντικὰ, ἦταν νὰ περιορίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν βοηθηματούχων, μὲ τὴ διαγραφὴ αὐτῶν πού ἦταν λιγώτερο ἄποροι, γιὰ νὰ ἀποκατασταθῇ ὁμοῦ σὲ λίγο ὁ ἀριθμὸς τους, μὲ τὴν πρώτη αὐξηση τῶν οικονομικῶν τῆς Ἀδελφότητος, στὸν προηγούμενο καὶ πάλι ἀριθμὸ.

Ἄλλὰ πέρα ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα, πού εἶχε ἐπιτελέσει ἡ Φιλόπτωχος κατὰ τὴ δευτέρα αὐτὴ περίοδο τῆς δράσεώς της καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόνο λίγα παρουσίασα, τὴν εὐεργετικὴ της δραστηριότητα τὴν εἶχε ἐπεκτείνει καὶ σὲ ἔργα κοινῆς ὠφελείας. Σημειῶνω, καὶ πάλι γιὰ δεῖγμα, «τὴν μεταφορὰν τῶν ἀσχημιζουσῶν καὶ ἐπιβλαβεστάτων κοπροσωρῶν»⁴. Σημειῶνω ἀκόμη τὴ διάνοιξη τοῦ δρόμου πρὸς τὸν Ἅγιο Γεώργιο τὸ Δρακουντιώτη. Συγκεκριμένα, ἐπειδὴ οἱ προσκυνητὲς τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ μονυδρίου ἐταλαιπωροῦντο ἐξ αἰτίας τῆς ἀνωμαλίας τοῦ δρόμου, ὁ Πρόεδρος τῆς Φιλοπτώχου προτείνει νὰ ἀναλάβῃ μὲ ἔξοδά της ἡ Φιλόπτωχος νὰ τὸν ἐξομαλύνῃ. Καὶ διαβάζουμε στὸ σχετικὸ πρακτικὸ της: «Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀκοῦσαν τὴν λογικὴν καὶ ὀρθὴν δῆλωσιν ταύτην τοῦ κ. Προέδρου ἐψήφισε κοινδύλιον καὶ ἀπεφάσισεν, ἵνα πρὸς τὸν ἐκπολιτιστικὸν τοῦτον σκοπὸν δαπανηθῶσι μέχρι χίλιαι λιρέται, ἐπαφιευμένης τῆς ἐπιτηρήσεως τοῦ ἔργου εἰς τὸν ἐκ τῶν μελῶν του κ. Χατζηλίαν»⁵.

Ἔτσι ὁμοῦ φθάσαμε στὸ ἔτος 1937, ἔταν ὁ Ἰταλὸς φασιστὴς δυνάστης μὲ διαταγὴ του διέλυσε ὅλες τὶς Ὄργανώσεις καὶ τὰ Σωματεῖα, ἀκόμη καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ, μὲ ἀποτέλεσμα, ἀπὸ τὸ ἔτος αὐτὸ καὶ ἕως τὴν ἀπε-

1. Βλ. ἔνθ. ἀν., συνεδρία Δ' τῆς 2ας Δεκεμβρίου 1924.

2. Βλ. ἔνθ. ἀν., συνεδρία τῆς 17-12-1930.

3. Βλ. ἔνθ. ἀν., συνεδρία Γ' τῆς 6-3-1927.

4. Βλ. Ἐφημερίς «Ἐλπίς», ἔτος Γ', ἀρ. φ. 101 τῆς 11-2-1918.

5. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν σ. 173, συνεδρία τῆς 12-5-1937.

λευθέρωση τοῦ νησιοῦ μας, οἱ πτωχοὶ νὰ μὴ ἀκούουν τὸ παρήγορο ὄνομα τῆς Φιλοπτώχου καὶ οἱ ἄρρωστοὶ καὶ γενικὰ οἱ πάσχοντες νὰ μὴ αἰσθάνονται τὴν εὐεργετικὴ τῆς παρουσία. Τὸ ὑποκατάστατο τῆς Φιλοπτώχου, τὸ λεγόμενον Ente di Assistenza, παρεῖχε κάποια χρηματικὰ βοηθήματα, ὅμως μόνο σ' ὄσους οἱ Ἰταλικὲς Ἀρχὲς θὰ ἔκριναν πὼς ἔπρεπε νὰ δώσουν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πρόσωπα ἄπορα καὶ δυστυχησμένα, ποὺ εἶχαν κάποτε ἐκδηλώσει τὰ φιλελληνικά τους συναισθήματα, «εὐρίσκοντο ὑπὸ δυσμένειαν καὶ περιφρόνησιν τῶν Ἀρχῶν καὶ ἐκρίνοντο οὐχὶ ἄξια, ὅπως ἀπολαύσωσι τῶν μηνιαίων τούτων βοηθημάτων τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῆς ρηθείσης Ente di Assistenza»¹.

Ἀλλὰ τὸ δίκαιο ἐπικράτησε. Οἱ τιτάνιοι ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ Β' Παγκόσμιον Πόλεμον μαζί μὲ τοὺς ἀγῶνες τῶν ἄλλων φιλελεύθερων λαῶν χάρισαν καὶ στὸ νησί μας τὴν πολυπόθητη ἐλευθερία. Τὸ γλυκοχάραμά της φάνηκε στὶς 26 Σεπτεμβρίου 1944, ὅταν ἡ Σύμη «κατελήφθη ἀπὸ τοὺς ὑπὸ τὸν Ἑλληνα ἀνθυπολοχαγὸν κ. Ἰωάννην Σουραβλιᾶν ἱερολοχίτας»² καὶ τοὺς Ἀγγλοὺς καταδρομεῖς. Ἔτσι στὸν ἐλεύθερο πιά γαλανὸ οὐρανὸ τῆς Σύμης, λίγες μόλις ἡμέρες ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπὸ δουλεία αἰῶνων, ἔλαμψε καὶ πάλι ζωογόνος ὁ Ἥλιος τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀλτροῦτισμοῦ. Ἡ Φιλοπτώχος Ἀδελφότης «Ὁ Χρυσόστομος» ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της, ἀνυπόμονη γιὰ νέες ἐξορμήσεις. Τὸ νέο της ξεκίνημα ἔγινε στὶς 6 Ὀκτωβρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1944.

Περίοδος τρίτη

Τρίτο ὄροσημο στὴν ἱστορία καὶ στὴ δράση τῆς Φιλοπτώχου ἀποτελεῖ ἡ 6η Ὀκτωβρίου τοῦ 1944. Τὴν ἡμέρα αὐτή, ποὺ εἶναι ἡ ἐνδέκατη ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας τοῦ νησιοῦ μας ἀπὸ τὸ δυσβάστακτο ζυγὸ τῆς πιὸ ὠμῆς βίας, ποὺ γνώρισαν οἱ πατέρες καὶ οἱ πρόγονοὶ μας στὰ ἐξακόσια τριάντα ἕξ χρόνια τῆς σκλαβιάς μας, ἔγινε ἡ πρώτη συζήτηση γιὰ ἀνασύστασιν τῆς Φιλοπτώχου. Καὶ στὶς 17 τοῦ ἴδιου μήνα, μὲ τὴν ἔγκρισιν τοῦ ἐκπροσώπου τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων στὸ νησί, τοῦ Ἀγγλοῦ ἀξιωματικοῦ Mr. George Roberts, ἐπανιδρυόταν ἡ Φιλοπτώχος Ἀδελφότης «Ὁ Χρυσόστομος», ἡ παρηγοριὰ τῶν δυστυχησμένων καὶ ἡ προστασία τῶν ἀδυνάτων.

Ὅπως ἦταν φυσικὸ, ἡ πρώτη διοίκηση τῆς ἀνασυστημένης Φιλοπτώχου δὲν ἦταν αἰρετὴ ἀλλὰ διωρισμένη. Τὴ διώρισε ἡ Δημαρχιακὴ Ἐπιτροπὴ, τὸ ὄργανο ποὺ εἶχε ἀναλάβει, καὶ πάλι μὲ τὴν ἔγκρισιν καὶ τὴν ἐντολὴ τοῦ ἴδιου σύμμαχου ἀξιωματικοῦ, νὰ διαχειρίζεται τὰ κοινοτικά μας πράγματα. Καὶ τὸ διωρισμένο αὐτὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τῆς Φιλοπτώχου, ποὺ τὸ εἶχαν

1. Βλ. ἐνθ. ἀν., σ. 177, ὅπου τὸ ἱστορικὸ τῆς δευτέρας ἀνασυστάσεως τῆς Φιλοπτώχου.

2. Βλ. ἐνθ. ἀν., σ. 177 τὸ ἴδιον ἱστορικόν.

ἀπαρτίσει ἐκλεκτὰ μέλη τῆς συμαϊκῆς κοινωνίας, ἐπιδίδεται μὲ πίστη καὶ ἀλ-
τρουϊσμὸ στὸ θεάρεστο καὶ πατριωτικὸ τοῦ ἔργου. Ἡ Φιλοπτώχος ἐγκαινιά-
ζει νέα πορεία μὲ νέους καὶ εὐγενικοὺς ἀγῶνες τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου
τῆς.

Καὶ ἦταν φυσικὸ ἢ νέα αὐτὴ πορεία τῆς νὰ εἶναι δύσβατη καὶ οἱ προσπά-
θειες τῶν μελῶν τῆς σκληρῆς καὶ δύσκολης, ἀφοῦ καὶ τὰ προβλήματα, ποὺ
εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν, ἦταν μεγάλα καὶ δυσχερῆ. Ἐσ σημειωθῆ πὼς τὰ
οἰκονομικὰ μέσα, ποὺ εἶχαν στὴ διάθεσή τους, στὰ πρῶτα ἐκεῖνα βήματα ποὺ
ἀκολούθησαν τὴν ἀνασύστασιν τῆς Φιλοπτώχου, ἦταν πενιχρότατα. Ἀπὸ
τὸ Πρακτικὸ τῆς ἀνασυστάσεως¹ πληροφοροῦμεθα πὼς τὸ χρηματικὸ ποσό,
ποὺ παρέλαβε ἀπὸ τὸ περιβόητο Ente di Assistenza, τὸ ὑποκατάστατο τῆς
Φιλοπτώχου στὰ χρόνια τῆς τυραννίας De Vecchi, μόλις ἔφθασε τις 60.000
λιρέττες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐσ σημειωθῆ ἀκόμη πὼς τοὺς πρώτους μῆνες
τῆς ἀνασυστάσεως τῆς Φιλοπτώχου ἦταν ἀδύνατη ἢ ἐνίσχυσὴ τῆς ἀπὸ τοὺς
Συμαίους τῆς διασπορᾶς, ἀφοῦ ὁ πόλεμος δὲν εἶχε ἀκόμη τελειώσει καὶ ἡ ἐ-
παφὴ μαζὶ τους ἦταν δύσκολη.

Ἐσ προστεθῆ δὲ πὼς, ἐνῶ οἱ οἰκονομικὲς δυνατότητες τῆς Φιλοπτώχου
τὸν πρῶτο καιρὸ τῆς ἀνασυστάσεώς τῆς ἦταν σχεδὸν μηδαμινές, ὅμως οἱ ὑ-
ποχρεώσεις τῆς ἦταν ἀντίθετα τεράστιες. Πρῶτα γιὰ τὸν πόλεμον εἶχε πολλα-
πλασιάσει τὰ προβλήματα τῶν πτωχῶν καὶ ἔπειτα γιὰ τὸν κατάλογο τῶν ἀ-
πόρων εἶχε διογκωθῆ ἀρκετά. Καὶ ἂς μὴ ξεχνοῦμε πὼς στὸν κατάλογο αὐτὸ
εἶχαν ἐνταχθῆ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀναπήρους καὶ τοὺς ἀνικάνους γιὰ ἐργασία καὶ
τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τοῦ πλήθους ἐκείνου τῶν συμπατριωτῶν μας, ποὺ
εἶχαν ἀποκλεισθῆ μακριὰ ἀπὸ τὸ νησί, στὴν ἀρχὴ ὡς σφουγγαράδες στὰ παρά-
λια τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἀργότερα, μὲ τὴν προέλασιν τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων,
ὡς ὑπαξιωματικοὶ καὶ ναῦτες στὸ ἑλληνικὸ Πολεμικὸ Ναυτικόν.

Ὅμως γιὰ ὅλα αὐτά, ἐπειδὴ ἀφοροῦν σὲ σύγχρονα πρόσωπα, θὰ ἀφή-
σωμε νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος, ὥστε νὰ κρίνῃ, ἀνεπηρέαστα,
πρόσωπα καὶ ἐνέργειες καὶ νὰ ἀπονεύμῃ τὸ δίκαιο ἔπαινο. Ἐγὼ θὰ κλείσω
τὴ μελέτη μου αὐτὴ παραθέτοντας τὸν πίνακα τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν τῆς
Φιλοπτώχου, καὶ τῶν τριῶν περιόδων τῆς δράσεώς τῆς, αὐτῶν ποὺ στίς
δύσκολες στιγμῆς ποὺ πέρασε τὸ νησί μας, μὲ τίς οἰκονομικὰς τοὺς ἐνισχύ-
σεις ἀνακούφισαν τὸν πόνο καὶ ἔρριψαν βάλσαμο παρηγορίας στίς ψυχὰς
τῶν δυστυχισμένων καὶ τῶν ἄρρωστων συμπατριωτῶν μας τῆς κατοχι-
κῆς καὶ τῆς μεταπελευθερωτικῆς ἐποχῆς. Τὰ στοιχεῖα μᾶς τὰ δίνει καὶ
πάλι τὸ «Βιβλίον Πρακτικῶν» τῆς Ἀδελφότητος.

1. Βλ. Βιβλίον Πρακτικῶν, σ. 177.

Μεγάλοι εὐεργέται

Πρώτης περιόδου

1. Βασίλειος Ἰ. Χάλαρης
2. Δημήτριος Ν. Πετρίδης

Δευτέρας περιόδου

1. Ἡ ἐν Σουέζ τῆς Αἰγύπτου Συμαϊκὴ Ἀδελφότης
2. Ἡ Κοινότης Σύμης
3. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Πανορμίτου
4. The General Sponge Fishing Company
5. Πέτρος Φαρμακίδης
6. Υἱοὶ Μιχαὴλ Πετρίδη
7. Μιχαὴλ Καλαφατᾶς
8. Ἡ ἐν Youngstown Ohio τῆς Ἀμερικῆς Φιλόπτωχος Συμαϊκὴ Ἀδελφότης

Τρίτης περιόδου

1. Τὸ ἐν Νέα Ὑόρκη τῆς Ἀμερικῆς ἀλληλοβοηθητικὸν Σωματεῖον τῶν Συμαίων «Ὁ Ταξιάρχης»
2. Τὸ ἐν Κάμπελ Ὀχάιο τῆς Ἀμερικῆς Σωματεῖον τῶν Συμαίων «Ὁ Πανορμίτης»
3. Τὸ ἐν Σίδνεϋ τῆς Αὐστραλίας Σωματεῖον τῶν Συμαίων «Ὁ Ταξιάρχης»
4. Οἱ ἐν Κασσένκα τοῦ Βελγικοῦ Κογκὸ Συμαῖοι
5. Ὀλγα Νικήτα Φακλῆ
6. Γεώργιος Χαλικιᾶς, γυμνασιάρχης, ἐκ Καρπάθου
7. Ἡ ἐν Νέα Ὑόρκη Ἀδελφότης Συμαίων «Ἡ Αἴγλη»

